

רשת
שיעורי
תורה

היכלי תורה

ערש"ק פרשת שמות יט טבת תשסח ♦ דף היומי בבלי: נדרים ז ירושלמי: מגילה כ משנ"ב ח"א קלד:

שמחה והתרגשות בגמרה של תורה בראשות מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

מעמד אדיר ונשגב לכבודה של תורה עם סיום עריכת הש"ס המפואר 'עוז והדר'

הגאון הגדול רבי אהרן ליב שטינמן שליט"א, הביא במשאו את דברי חז"ל 'בראשית' בשביל התורה שנקראת ראשית, שכל העולם נברא רק בשביל התורה שזהו כל התכלית הבריה. ולכאורה את כל המצוות יש לעשות בעצמו והמצווה היחידה שנאמר עליה את העניין של יששכר וזבולון זהו התורה, והביאור, כי התורה היא הדבר הכי נצרך לקיום העולם והיא עיקרו של עולם ונשמת העולם. ועל כן רצה הקב"ה שבדבר הזה שמקיים את העולם יהיה זכות לכל אחד ואחד, וכאשר אינו יכול ללמוד יש את העניין של יששכר וזבולון ויש לכל אחד ואחד את הזכות להיות שותף בקיום העולם על-ידי התורה של יששכר. 'עוז והדר' מרבה תורה בעולם ומחזקת את קיום העולם, ובסייעתא

על-ידי אישים מרחבי הארץ והעולם, כולם הדגישו ועמדו על כך שיצירותיה של 'עוז והדר' פועלות יותר ויותר עושה שתורה לא תהא מונחת בקרן זוית ויותר לומדים מצטרפים לספסלי בית המדרש, אם בשיעורים מאורגנים ואם באופן פרטי. בהתרגשות רבה ובשירה אדירה של 'ימים על ימי מלך תוסיף' קיבל ציבור המשתתפים את גדולי ישראל שליט"א, הגאון הגדול רבי אהרן ליב שטינמן שליט"א, כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א, הגאון הגדול רבי שמואל הלוי ואנור שליט"א, הגאון הגדול רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א, הגאון הגדול רבי נתן צבי פינקל שליט"א, וגדולי התורה ראשי הישיבות, אדמו"רים ודיינים שליט"א.

קהל אדיר בראשות מרנן ורבנן גדולי התורה, ראשי הישיבות, אדמו"רים ורבנים שליט"א, התכנסו אמש באולם "אבניו" שבקריית שדה התעופה, למעמד אדיר ומרומם לכבודה של תורה, עם סיום עריכת הש"ס המפואר 'עוז והדר', על-ידי צוות אברכים תלמידי חכמים מופלגים, בראשות הרב הגאון רבי יהושע לייפער שליט"א.

בראשית המעמד התכנס קהל המוזמנים באולם מיוחד בו הוצגו כרכי הש"ס המפואר, שנערכו בתום עמל ויגיעה מרובה ומשם עבר הקהל אל האולם הענק למעמד המיוחד.

בברכת ברוכים הבאים בשם ד', קיבל המנחה את הקהל הרב שגדש את האולם.

בראשית המעמד הוקרנו סיפורים מרגשים

דשמיא יש להמשיך את יצירותיה גם על תלמוד ירושלמי, להגדיל תורה ולהאדירה.

הגאון הגדול רבי שמואל הלוי ואזנר שליט"א, אמר בדבריו, כי "סיום עריכת ש"ס 'עוז והדר' זהו מאורע נשגב מאוד וראוי לברך עליו ולהודות לד'. גדלותו של 'עוז והדר' הוא בכך שהפך להיות לבוש לתורה בכל אהלי והיכלי התורה ובכך נתרומם כבוד התורה שבעל-פה".

בנו בכורו של כ"ק האדמו"ר מסקווער שליט"א, הביא את ברכת אביו למעמד. כן נשא דברים כ"ק האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג שליט"א מארה"ב.

משך דקות ארוכות הנעימה תזמורתו של ר' משה מרדכי (מונה) רוזנבלום בשיר "אשריכם תלמידי חכמים", לכבודה של תורה ובהוקרה לראשי מכון "עוז והדר" ולצוות העריכה המונה מאות אברכים תלמידי חכמים שפיארו את המעמד בנוכחותם.

בשלב זה של המעמד קיבל הקהל בהתרגשות את הגאון הגדול רבי מיכל יהודה לפקוביץ שליט"א, הגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך שליט"א, הגאון הגדול רבי גרשון אידלשטיין שליט"א והגאון הגדול רבי מלכיאל קוטלר שליט"א.

הגאון הגדול רבי מיכל יהודה לפקוביץ שליט"א, אמר בדבריו, כי נאספנו לתת כבוד התורה למכבדי התורה ועמד על מהות העניין של תורה שכתב אי אתה רשאי לאמרה על-פה ועל עבודת הקודש והאחריות המוטלת בהאדרת התורה של המפעל החשוב 'עוז והדר', אשר נתמכת על-ידי ידיד נאמן לד', רבי הערשי פרידמן הי"ו, המסור מאוד לכל דבר שבקדושה.

הגאון הגדול רבי מלכיאל קוטלר שליט"א, עמד בדבריו על כבודה ותפארתה של תורה בהאדרת הש"ס על-ידי 'עוז והדר' בבחינת ולמדה את בני ישראל זהו תורה שכתב ושימה בפייהם זהו תורה שבעל-פה וזכות הרבים שעל-ידה.

הגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך שליט"א, אמר בדבריו כי ברכת זבולון הקדימה התורה לפני יששכר, כדי להוקיר את תמכין דאורייתא וכל מפעל 'עוז והדר', הוא להוקיר את התורה כפי שאיפתו של תומך התורה הנודע רבי הערשי פרידמן הי"ו.

בשבוע הבא תתפרסם בעז"ה סקירה מיוחדת ומורחבת על המעמד הכביר.

המסופק אם נתן מעשר

הנה ברמב"ם (מתנות עניים פ"ח ה"ג) הנודר צדקה ולא ידע כמה נדר יתן עד שיאמר לא לכך נתכונתי, וכ"כ בש"ע (יו"ד סי' רנח ס"ג).

ועיין שו"ת חת"ס (יו"ד סי' רמ) באחד שעלה לס"ת ונדר סך מה לצדקה אחת מהחברות קדישות שבעיר. ויש בעיר כמה מיני צדקות כגון של עניי עיר, ושל תלמוד תורה, ושל קברנים, ושל הכנסת כלה, ושל בקור חולים. והוא נדר לאחד מהם ושכח לאיזה מהם פרט, ע"ש באריכות גדולה.

ובשו"ע (יו"ד סי' רנט ס"ה) נפסק מי שיש בידו מעות והוא מסופק אם הם של צדקה, חייב ליתן אותם לצדקה. ובביאור הגר"א (ס"ק טו) כתב שלהלכה אינו חייב, מפני שאזלינן לקולא כדברי הר"ן בסוגיין.

והרב פעלים (ח"א יו"ד סי' מג) נשאל לגבי אשה שנדרה בעת צרה סך מה לצדקה, ואינה זוכרת אם אמרה לאבות העולם זיע"א, או ליחזקאל הע"ה, או לעזרא הסופר ע"ה, או לרבי מאיר בעל הנס זיע"א, כי לקופות אלו רגילה לידור, ורק עתה שכחה למי מהם נדרה, ושואלת מה לעשות לצאת ידי חובתה. והשיב שלכל נדר יש קופה אחרת שזוכה בנדר, ויש עניים אחרים שזוכים בנדר, וא"כ לכאורה חייבת מספק לתת לכולם כמ"ש החת"ס. אלא שסיים מכיון שאין לכל קופה עניים מבוררים, ויש מ"ד הסובר שיכול לשנות מעניים לעניים, אע"ג דלא קי"ל הכי לענין הלכה [עכ"פ לדעת המחבר], מ"מ כה"ג שהנודר הוא נותן סך שנדר ושכח למי נדר, תביא האשה הסך לב"ד, ואז הב"ד יחלקו הסך לקופות אלו שהיא מסתפקת בהם, כדין ממון המוטל בספק שיחלוקו. והב"ד יקחו שטר מחילה מיד הממונים של כל קופה וקופה, על שם האשה הנודרת, בעת שיתנו להם חלק הקופה המגיע לפי החלוקה.

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ב סי' קסא) כתב שפשוט שבמקרה של החתם סופר עכ"פ יש איזה ספק לאיזה חברה קדישא נדר, והאם בכלל נדר לאותה צדקה. אבל אם נדר בודאי, אלא שאינו זוכר כמה נדר, מפני אריכת הזמן, נראה לכאורה פשוט שצריך ליתן עד שיצא הספק מלבנו. ולמשל אם דרכו היה ליתן כך וכך, יחשוב בלבו ויראה לשלם להצדקה עד שיצא הספק מלבנו, שכ"כ ודאי לא נדר. ואולי לאחר שישלם את הכל, יכול עוד לשאול על נדרו, ואע"פ שאין שואלין על צדקה, מ"מ באופן כזה שאינו זוכר, ורק מבקש היתר על הספק, אולי יש להתיר לאחר שישלם כל מה שחושב ומספק בו, כי זה כה"ג שוב ההיתר לא הוי אלא לרוחא דמילתא כמובן. כללא דמילתא, צריך לשלם עד שיצא הספק מלבנו, ומיהו אין צריך לשלם הכל בפעם אחת, אלא ישלם כפי יכלתו.

וע"ע בשו"ת מחנה חיים (יו"ד ח"ב סי' מג) שדן במי שעלה לתורה, ונדר ח"י ואינו זוכר איזה מטבע נדר.

והנה יש לדון באדם שמסופק אם נתן ממון מסויים למעשר כספים מה דינו. ובשבט הקהתי (ח"ו סי' שלו) כתב שאם קיבל על עצמו מצוה זו בלי נדר, פטור מלתת, היות וסוף סוף יכול לפטור את עצמו ולא ליתן כלל, אך אם קיבלה בנדר, יתיר את נדרו [בפתח], ופטור מליתן.

קיום שני מצוות בפעולה אחת

בסוגיין אמרו 'כיון דאי בעי פטר נפשיה [ממצות תלמוד תורה] בק"ש שחרית וערבית חיילא שבועה עליה', וכן מבואר במנחות (צ"ט:) אר"י משום רשב"י אפי' לא קרא אדם אלא ק"ש שחרית וערבית קיים לא ימיש ע"ש. הרי שע"י ק"ש יוצא גם ידי מצות לא ימיש ומוכח דאפשר לקיים שתי מצוות ע"י פעולה אחת. אך עיין במה שכתב בעל מחבר שו"ת יד יצחק (הו"ד באהל שנה יז סי' יג) לדחות הראייה מסוגיין.

ובשו"ת שערי דעה (ח"א סי' נ"ז, ח"ב סי' ב, סי' ק"ד) דן אם יכול אדם לקיים ב' מצוות בפעולה אחת, אפי' כשהוא מכוון לצאת ידי שתיהן. והוכיח מסוכה (מד): דקאמר שאין אדם יוצא יד"ח בערבה שבלולב, ומסיק מהד"ת הני מילי היכי דלא אגבהי והדר אגבהי, אבל היכי דאגבהי והדר אגבי' אימא לא, קמ"ל. הרי דאפי' במכוון לצאת ידי"ח ב' מצוות בפעולה אחת לא מהני, דדוקא באגבהי והדר אגבהי, ס"ד שיצא, אבל בהגבה פעם אחת ומכוון לתרויהו, פשיטא דלא מהני. ע"ש בארוכה לחלק בין מצות שבין אדם למקום, למצות שבין אדם לחברו.

ועי"י בפ"י פעולת שכיר על ספר מעשה רב (סי' קלג) לענין לצאת ידי"ח קריאת פ' זכור בקריאת התורה בפרשת כי תצא כשקוראין בתורה את אותה הפרשה, ועי"י ספר המקנה (פאקש, כלל נג פרט ח).

ובשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' ק"ט) כתב שאין להוכיח מסוגיין לנידון זה, היות שק"ש ות"ת הם כעין מצוה אחת, שהרי תכלית מצות ק"ש הוא משום ושננתם, ותכלית לימוד התורה הוא בשביל יחוד השם, ולכן בפעולה אחת יוצא ידי שניהם.

נידון דומה יש בפוסקים כמבואר במהראנ"ח (מים עמוקים ח"ב סי' עז) שנשאל אודות אשה שציוותה לשלם סכום נכבד מעוזבונה לר' יוסף שיאמר עליה קדיש אחר פטירתה, ובאותו פרק מת אביו של ר' יוסף. וכתב על זה, ואף שבאותו פרק מת אביו של ר' יוסף, והוא אומר עליו קדיש במשך כל י"ב חודש, אלא שהיה מכוין באמירתו לקיים גם צוואת הזקנה הנפטרת, ולעלוי נשמתה, הרי קיים תנאו בזה. ואע"ג דבלא"ה היה צריך לומר קדיש בעד אביו, מכל מקום זכרון אחד עולה לכאן ולכאן. וכיוצא בזה כתבו בחיבורים, במי שקיבל עליו להתענות שני וחמישי, וחל שני או חמישי ביום תענית צבור, שיוצא ידי חובת נדרו באותו תענית, ועולה לו לכאן ולכאן. וה"ה בנ"ד. ע"כ.

והנה כיו"ב מצינו בשו"ת מהרי"ל (סי' קיח) שכתב, הנודר להתענות סך ימים רצופים, ונזדמן בהם תענית חלום או שאר תעניות חובה, עולים לו לכאן ולכאן, כדקי"ל (חגיגה ז): שישאל יוצאים ידי חובת שמחת החג בנדרים ונדבות, וכן פסק השו"ע (או"ח סי' תקסח סי"א).

ועיין בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' רנד) אודות שמש ביהכ"נ שמתפרנס גם מאמירת קדישים על נפטרים שאין להם בנים שיאמרו עליהם קדיש, וכתב, שיכול לקבל עליו לומר קדישים, באופן שיוכל לומר קדיש אחד לכל הפחות על כל אחד מן הנפטרים בכל יום. ע"ש. אך בבאר משה (ח"ד סי' צז) השיג על דבריו שזכרון אחד עולה לכאן ולכאן, אין צורך בהגבלה זו כלל, וכל מה שיכול להשתכר רשאי, שאמירת הקדיש תועיל לכל הנפטרים. וע"ע בדובב מישרים (ח"ב סי' טו), ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' קמד).

אם ראוי לנדור לצדקה או לא

בשו"ע (יו"ד סי' רג ס"ד) צריך לזהר שלא ידור שום דבר, ואפילו צדקה אין טוב לידור אלא אם ישנו בידו, יתן מיד. ואם לאו, לא ידור עד שיהיה לו. ואם פוסקים צדקה וצריך לפסוק עמהם, יאמר בלא נדר.

והנה בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תמא) נשאל על ענין הצדקה איזה יותר הגון לומר הרי עלי כך לצדקה, או הרי זה צדקה, או לתת אותה בלא קבלה. והשיב, לא הוצרכת לשאול דבר זה אלא משום הא דתניא בנדריים טוב אשר לא תדור וכו', טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר, דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם. ואמרינן עלה בגמ' בלישנא בתרא אפי' תימא ר"י, כי קאמר ר"י בנדבה, אבל בנדר לא קאמר. ולפום האי לישנא אפילו לר"י אסור לנדור, אבל נדבה מותר וכו'. אבל כד מעיינת שפיר תשכח דאין הדברים אמורים אלא בנדבה ונדר שאינו מקיים בה מצוה, כגון קרבנות שאינו מחוייב בהם מן הדין, אלא עתה בא להתחייב, שבזה נחלקו ר"מ ור"י, אבל צדקה הוא מצות עשה שהוא מחוייב בה, וכבר אמרו בגמרא ומנין שנשבעין לקיים את המצוה לזרוזי נפשיה, דכתיב נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך. לפיכך אם רואה עצמו מתרשל במצות הצדקה, מצוה עליו לומר הרי עלי כך וכך לצדקה, כדי לזרז עצמו, ואז לא יוכל לחזור בו. או שיאמר הרי זו לצדקה. ואם רואה עצמו זריז ונשכר במצות הצדקה, אז טוב לו שיתן אותה בלא קבלת נדר או נדבה.

ויש עוד טעם אחר להתיר נדר בצדקה, שהרי לא הותר הנסיון במצוה מן המצוות, אלא במצוות צדקה, והאומר סלע זה לצדקה כדי שיחיה בני ה"ז צדקה, דכתיב ובחנוני נא בזאת, והמעשר היינו הצדקה. והטעם שהתירו לנסות את הקב"ה הוא משום תקנת העניים. ואם הנסיון שהוא אסור מן התורה דכתיב לא תנסון וכו', התירו הכתוב מפני תקנת העניים, הנדר שאינו אסור אלא משום דילמא אתי לידי תקלה, אינו דין שיהא מותר מפני תקנת העניים. הילכך כל א' מן הלשונות אשר שאלת הוא הגון וטוב מפני תקנת העניים.

ולפיכך אני אומר שאם היה לפניו דינר ואמר כנדרי כשרים זה עלי, ה"ז צדקה, כיון שנפסק הלכה שיש יד לצדקה, שגם הכשרים נודרין מעות לצדקה, דכתיב נשבעתי ואקיימה וכו', ודוד כשר היה. וכתבו המפרשים ז"ל שאם היה ספר לפניו ואמר כנדבת כשרים ספר זה, או פרק זה, חייב ללמוד אותו ספר או אותו פרק, מפני שהוא כנשבע ללמוד אותו, כי אין כוונתו לשבועה, אלא לזרז עצמו. וכן הנודרין בעת הצרה כאשר עשה יעקב אבינו ע"ה, גם כן מותר שאין אותו נדר נדר גמור, אלא נדבה והוודאה.

אך עיין בספר מיני תרגימא (להגר"י פיק פרשת ואתחנן) שכתב על נוסח 'זיכור' שמופיע בסידורים 'בעבור שאני נודר צדקה' שיש לומר בלי נדר, וכן מבואר בחכמת אדם (כלל צא ס"ב), ובקצור שו"ע (סי' סז ס"ג).

התחיל לומר תחנון ביום שאין אומרים

הפוסקים דנו באדם שטעה והתחיל לומר תחנון ביום שאין אומרים מה עליו לעשות, שלכאורה כיון שכבר התחיל באמירת תחנון אם יפסיק לאחר שאמר כבר אלקינו ואלקי אבותינו והוציא ש"ש לבטלה הרי הוא בר נידוי הוא ח"ו, אך מצד שני הוא יום שאין אומרים בו תחנון.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' כד) כתב שאם הוא יום שאסור לומר תחנון מן הדין והתחיל אלקינו ואלקי אבותינו יסיים עכ"פ תבא לפניך תפילתינו כדי שיחול אמירת אלקינו על איזה תפלה, ולא יסיים עד אבל אנחנו ואבותינו חטאנו שאינו הזכרת יום חטא, אעפ"י שבאמת גם זה הי' אפשר דהא גם בימים כאלה אומרים סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכנו כי פשענו, הרי דאמירת הזכרת חטאים אינו אותה דרגה כאמירת תחנון, ובודאי כ"ה עפ"י סודן של הדברים, מ"מ אין הפסד בזה אם יפסיק אחרי תבא לפניך תפילתינו, אבל אם הוא רק יום יאהרצייט פשוט בעיני דיכול לומר עד אבל אנחנו ואבותינו חטאנו ויפסיק אם רוצה.

ובשו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' יט) כתב שלכאורה נראה כיון שבשעת מעשה חשב שצריך לומר תחנון וברשות אמר הו"ל עכ"פ אונס או שוגג קרוב לאונס ועיין ריטב"א (חולין) במי שנטל ידיו וברך ואח"כ לא אכל מחמת סיבה מ"מ לא הוי ליה ברכה לבטלה כיון שבשעת נטילה בדין נטל וברך אלא שלאח"כ ע"י סיבה לא היה יכול לאכול ומיהו לא דמי לזה דהתם נטילה ואכילה תרי מילי נינהו והנוטל מברך על נטילת ידים בפני עצמו וזה נגמר ואח"כ מברך על הפת אבל כאן הרי הוא כמפסיק באמצע ברכה ופשוט.

והנה כתב הרמב"ם (שבועות פ"ב הי"א) ולא שבועה לשוא בלבד היא שאסורה אלא אפילו להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה אסור ואע"פ שלא נשבע שהרי הכתוב מצוה ואומר ליראה את השם הנכבד והנורא ובכלל יראתו שלא יזכירו לבטלה ע"ש.

וממה שכתב 'המזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה' משמע כל השמות בכלל אלא דמ"מ כתב וז"ל לפיכך אם טעה הלשון והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה כיצד אמר ה' אומר ברוך הוא לעולם ועד או גדול ומהולל מאד וכיוצא בזה כדי שלא יהא לבטלה.

ולפ"ז בדין נמי כשאמר אלוקני ואלקי אבותינו ימהר ויאמר זכרינו בזכרון טוב לפניך או מלך רחמן רחם עלינו או איזה סיום אחר שיבא לפיו בשעת מעשה לקלס להקב"ה, ואם כבר התחיל תבא לפניך תפילתינו יסיים ותשלח לנו משיח צדקינו או שאפשר כשאמר כבר תבא לפניך תפילתינו נמי כבר הוא סיום לאלוקינו ואלקי אבותינו שמבקש שיבאו לפניו תפלות ישראל. וכל זה אם התחיל בוידוי כמנהג ספרד אבל המתחיל כמנהג אשכנז בנפילת אפים יגמור הפסוק שהתחיל או שיגמור כל המזמור ויכוון לשם תפלה סתם או לשם אמירת פסוק תהלים ואין בו שום איסור או קפידיא להפסיק בקפיטל תהלים. ומיהו יש לזרז המכריז שיכריז מיד שלא יבא לידי זה לכתחילה כמובן, וכמבואר בספר מעורר ישנים (ורשה תרפ"ז).

אמירת 'ה' יתן לך יום טוב'

בחת"ס (ד"ה מנין) כתב מנין שלא יאמר אדם כו' ת"ל קרבן לה'. פי' שהיה מהראוי להקדים ה' לקרבן ולמיכתב לה' קרבן וכו' אלא על כרחך להורות נתן שיקדים אדם קרבן לה' משום שמא לא יספיק לומר קרבן והזכיר ש"ש לבטלה, וראה לעיל (ג:) קושיית החת"ס מבוועז שאמר ה' עמכם ויאמרו לו הקוצרים יברכך ה' והקוצרים עשו כהלכה והקדימו לה' אבל הוא עשה שלא כהלכה לכאורה שאמר ה' עמכם. ותירץ שם שעשעה כן לפי שידע ברוח הקודש שיחיה ולא היה לו לחשוש למיתה, ראה לעיל.

ובדעת סופר (רות ב ד) כתב שיש ליישב שהיות ואין חוששים למיתה בזמן מועט כל כך יש לומר שאין זה אלא זהירות בעלמא מפני קדושת ה' ורק במקום שאפשר יש לנהוג בזהירות זו והיות ואם בוועז היה אומר עמכם ה' היה נראה כאילו עשה את ה' טפל על כן אדרבא אמר ה' עמכם להורות שה' הוא עיקר. וציין לתוס' ישנים (יומא פה:): שכתבו על המשנה (אבות פ"ב מ"ב) 'פה תלמוד תורה עם דרך ארץ' ש'עם' מורה על טפל והיינו שהתורה עיקרה ודרך ארץ טפל ולכן גם בענין זה אם בוועז היה אומר עמכם ה' היה נראה כאומר שה' הוא הטפל.

ובקול סופר כתב ליישב שכיון שבועז היה רודף שלום לכן לא היה לו לחשוש שימות ויכל להזכיר שם ה' קודם, כי כל רודף שלום ימצא אריכות ימים.

ובטעמי המנהגים (עמוד תקב) כתב ליישב עפ"ז מה שאומרים שלום עליכם, והמשיב אומר עליכם שלום ולכאורה יש לתמוה שהרי מזכיר שם ה' קודם הברכה שהרי שלום שמו של הקב"ה וכתב ליישב שהיות והפותח בשלום הרי הוא רודף שלום והגמ' אומרת שהמקדים שלום לחבירו מוסיפין לו חיי ושלום, על כן אין לו לחשוש שימות ויכול לומר שלום עליכם ולפתוח בה' אך המשיב שלא פתח בשלום צריך לומר עליכם שלום. וכ"כ בתל תלפיות (שם).

ובספר מעם לועז (פרשת בראשית) כתב עפ"י דרשת חז"ל בסוגיין שיש לומר קרבן לך ה' ולא לה' קרבן שמא ימות, שיש לומר תוכחת מגולה למה שאומרים ההמון השם יתן לך יום טוב וכן בשבת אומרים ה' יתן לך שבת טוב שאין ראוי לומר כן אלא יאמר נא ישראל יום טוב יתן לך ה' ומפני שיש לחשוש שמא ימות פתאום אחר שהזכיר את השם כמו שענינו רואות אדם להבל דמה ורוח עברה בו ואיננו ולא יוכל לסיים הדיבור, נמצא מזכיר שם שמים לבטלה, וכע"ז מבואר גם בפלא יועץ (מערכת שם שמים).

אך **בשדי חמד** (כללים מערכת ה ס"י לה) הביא דבריו, הקשה על מה שכתב **המעם לועז** שהחשש הוא שאם יאמר לה' קרבן שמא ימות, והביא מהראשונים (רא"ש בסוגיין) שפירשו שהחשש הוא שמא יתחרט, והיות ועפ"י טעמו של המעם לועז יש נ"מ לדינא שהרי לפי טעם הרא"ש ששמא יתחרט אין סברא לומר שאדם האומר ה' יתן לך יום טוב, יתחרט באמצע דיבור, וא"כ אין חשש לומר כך, ואי אפשר לחדש טעם מליבנו כשיש בזה נ"מ לדינא.

והוסיף **השדי חמד** שאף לטעם שכתב המעם לועז שחוששים שמא ימות, אעפ"כ יש לומר שמ"מ אין חוששים שימות האדם בזמן מועט כזה וע"ע **בשדי חמד** (שם) שהאריך בענין זה. וע"ע **בנחל קדומים** (בראשית), **ובשו"ת דברי יואל** (יו"ד סי' פה).

יום יאהרצייט כשבמקום הנפטר היה ג' אייר ובמקום הבן ד' אייר

בתרומת הדשן (סי' רצג) כתב רבים חלוקים בדבר הזה, יש מתענין ואומרים קדיש וברכו ביום המיתה, ויש ביום הקבורה, איזה מהן שפיר טפי, וכתב 'ראה שביום המיתה שפיר טפי, וכן הורה אחד מהגדולים ותלמידים שהיו גם מהגדולים הורו כך, וכמה גדולים ג"כ שהורו ביום הקבורה. והיה נראה ראיה לדבריהם מהא דאמרינן פ"ק דסוטה (יג.) גבי קבורת יעקב אבינו, דשקל חושים בן דן קולפיה ומחויי לעשו עד שנפל רישיה מיניה, וקאמר תלמודא כאן נתקיימה נבואתה של רבקה למה אשכל גם שניכם ביום אחד, ואע"ג דמיתתם לאו ביום אחד הוא קבורתם מיהא ביום אחד הוא עכ"ל. אלמא דיום הקבורה חשיב יום השכול ואנינות וצרת הלב האב והאם על הבן וכן איפכא. וכל מה שמתענין ביום שמת בו אביו ואמו אינו אלא לזכרון יום אנינותו וצרתו, כדתיניא בהדיא (בסוגיין) כיום שמת בו אביו כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם. אמנם הא אדרבה משמע דיום המיתה עיקר, דבסתמא אמר כיום שמת בו אביו, ואין בלשון הזה בסתם אלא מיתה ולא קבורה. וההיא דסוטה פי' מדקא אמרינן ואע"ג דמיתתם כו', משמע דלא נתקיימה לגמרי אלא מעין זה ולהכי קאמר התם קבורתם מיהא כו', וכן אני רגיל להורות ביום המיתה.

ובשו"ע (או"ח סי' תקסח ס"ח) כתב אין צריך להתענות אלא ביום מיתת אביו, ולא ביום קבורה.

ובמשנ"ב (ס"ק מד) כתב שכן הדין אפילו בשנה ראשונה שהאבילות של יב"ח מתחלת מיום הקבורה אפ"ה יא"צ הוא ביום המיתה ולא מיבעי אם יום הקבורה היה למחרת יום המיתה דאז נשלם הי"ב חודש של אבילות ג"כ ביום המיתה עצמה אלא אפילו היה יום הקבורה שנים או ג' ימים אחר יום המיתה דאז נמשך האבילות י"ב חודש אחר יום המיתה, מ"מ היא"צ לעולם ביום המיתה קבעינן, וי"א דבזה שיום הקבורה נמשך איזה ימים לאחר יום המיתה קבעינן היא"צ בשנה ראשונה ג"כ ביום הקבורה אבל בשאר השנים לכו"ע יקבע ביום המיתה.

והנה **בשו"ת שבט הלוי** (ח"ה סי' רסא) נשאל באחד שמת אביו באמריקא בג' אייר וכאן במקום שגר הבן הי' כבר אמצע ליל ד' אייר מתי הוא נוהג היאהרצייט בתר מקום הפטירה או שמא כמקום הבן שהוא ד' אייר. והשיב, הנה עיקר החזקת יום היאהרצייט הוא מש"ס שבועות (כ). האומר הרי עלי שלא אוכל בשר ולא אשתה יין כיום שמת בו אביו, **ובתו"ח** (שם) שמכאן סמך על מנהג היאהרצייט להתענות וכו' וכמבואר **בשו"ע** (יו"ד סי' תב).

ועוד טעם שביום זה נמתח הדין, ועוד טעם שהוא סוף י"ב חודש הנזכרים במס' עדיות (פרק ב), **ובמאירי** שבועות (שם) מפרש כיום שמת בו אביו לא יום השנה אלא אם למשל מת אביו יום ראשון אז אוסר עצמו כל ימי ראשון וכה"ג, מכ"מ מנהג קדום הוא, ודבר פשוט לפ"ז דיום שמת בו אביו כלפי דידיה הוא ד' אייר זה נקרא יום המיתה, וא"כ גם היאהרצייט הוא בד' אייר.

אמירת 'כמו שהקב"ה אמת כך זה אמת'

בשו"ת הרדב"ז (ה"א סי' יז, הו"ד בפ"ת יו"ד סי' רכט סק"ה) נשאל על מה שנהגו הטפשים לומר כמו שהקב"ה אמת כן דבר זה הוא אמת, אם יש בזה חשש שבועה או לא. והשיב שדבר זה הוא עון פלילי וקרוב לכפירה, וראוי לגעור באומר זה וללמדו שהוא עון, ואם ימשיך באולתו יש ליסרו על ככה כפי ראות ב"ד עד שישוב, לפי שאין להשוות אמתת מציאותו ית' לאמתת שום נמצא מהנבראים, ואפי' שהדבר ההוא אמת ברור, אפ"ה הוא ראוי לעונש כאלו משהו עבד לקונו, ואוי לו לנפשו על ככה. וכ"ש אם בדבר ההוא אשר רוצה לאמת הוא ספק, או שקר, שזה ודאי כופר בקונו ואומר לא הוא, ואין לו חלק לעה"ב.

אבל לענין שבועה, אם מבטיח את חבירו כשאומר כן, נראה שהוא חייב לקיים דבריו ולאמתם. ואפילו אם נאמר שאין כאן שבועה גמורה, לא גרע מידות. ופסקו רוב הפוסקים ז"ל דידות שבועות כשבועות.

והביא **הרדב"ז בשם הריב"א ז"ל**, באחד שאמר כן יעזור ה' ליראיו והתורה שאקיים אלו התנאים, והשיב הריב"א ז"ל שבועה בשם יש כאן, ואע"פ שלא אמר שם אלא בכנוי ובלשון לעז, כדאמרינן מארי כולא שבועה. הילכך אם לא קיים הבטחתו יש בו משום קטני אמנה, ויש חשש נדר ושבועה, ויש בו חשש כפירה, ויש בו מבטיח ואינו עושה. ורואה אני לכופ אותנו לקיים הבטחתו, מפני שלא גרע מהן הן שבועה שאמרו קצת מפרשים שאפילו בלא הזכרת שם וכנוי מתחייב, וכ"ש כאן שיש שם ממש, וכן יש מילת אמת שהיא ג"כ שבועה. אבל לחייבו מלקות אין לנו, כיון שלא הזכיר שבועה, ולא הזכיר השם בלשון שבועה, ולא כפל הדבר. אבל אם כפל הדבר והזכיר שם, הרי היא שבועה לכ"ע.

כללא דמלתא יש בדבור הזה מהגנות מה שאי אפשר לשערו, וראוי לגעור באומרם ולהענישו וליסרו, עד שישוב מדרכו הרעה.

ועוד הביא **הרדב"ז** ששאלו מלפני מהר"י ז"ל, על מי שאמר אם אעשה דבר זה לא אהיה יהודי, והשיב שאין כאן שבועה. אבל אם נשבע על דבר, ואמר אם אשאל על זה לא אהיה יהודי, אין מתירין לו, שאין ב"ד נזקקין להתיר בדבר שיש בו תקלה. ואם נתיר לו כאלו אנו אומרים לו שלא יהיה יהודי. וגם בזה יש חשש כפירה, שאין ראוי למשכן הדת על שום דבר בעולם, אפילו נוטלין את נפשו.

ורבינו יונה (שערי תשובה שער ג רמז מז) כתב שאסור לאדם שיאמר כן יושיעהו השם, כאשר הדבר הזה דבר אמת, בעוד שהדבר הוא כזב. כי הנה קלל את עצמו בשם, שמכלל הן אתה שומע לאו.

ובליקוטי מהרי"ח (סדר משא ומתן) כתב שאסור לומר כן אף אם אומר כן בלשון לע"ז. וראה לקמן (כב.) אריכות בדברי **הרדב"ז**, ובדבר אמירת 'באמת'.

מנין שנשבעין לקיים את המצוה וכו'

הענין בזה כי ידוע מרז"ל, כי גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה. כי המצוה יש לו יצה"ר שעומד כנגדו ואינו מניח לו לעשות את המצוה. וע"כ כאשר נשבע עוד לקיים את המצוה, הלא אז היצה"ר שלו כפול. ובטח יעמוד לנגדו להפריע אותו שלא יעשה את המצוה. וע"כ לולא דברי רב ע"ה הייתי סובר שיהי' אסור להשבע עוד לקיים את המצוה כי הוא כמו שמגרה את היצה"ר בנפשו. ע"כ יאמר רב שלא כן הוא, כ"א נשבעים לקיים את המצוה כי ע"י גודל חומר איסור השבועה אשר על האדם, היא תעמוד לו שיתחזק על היצה"ר, כמו שמצינו אצל בועז שנשבע כגד היצה"ר והועיל לו. וע"ז מקשי הגמרא והלא מושבע ועומד מהר סיני ועכ"ז לא היה ביכולתו לכופ את יצרו. ומה תועיל לו שבועה שניה. ומשני דשרי ל' לאינש לזרוזי נפשי' שאינו דומה מושבע מפי אחרים למושבע מפי עצמו.

(אורח ישרים, דף ה.)

דשרי ליה לאינש לזרוזי נפשיה

מותר לאדם להישבע לקיים מצוה, דשרי ליה לאינש לזרוזי נפשיה, [מותר לאדם לזרז את עצמו], וכתב הר"ן ואפילו כשרים שנמנעין משבועה נשבעין הן בכך שנאמר נשבעתי ואקיימה, כלומר שהרי דוד היה עושה כן. היינו שאם אדם רואה שמצוה מסויימת רפה היא בידו יכול לישבע לקיימה ועל ידי זה עושה את עצמו כמוכרח עליה, כי אימת שבועה עליו. [כמובן, זה שייך רק במי ששבועה חמורה עליו מאוד, אבל הקל יקל ח"ו גם בשבועה, ובזה מפסיד עוד יותר].

גדר הדבר הוא שהרואה את עצמו רפוי באיזה ענין ורוצה להתחזק ולעשות תשובה, אבל כבר נוכח לדעת שתשובתו אינה מחזיקה מעמד, כי בשעת יצר הרע לית דמדכר ליצר הטוב (נדריס לב), מה תקתנו, יעשה את עצמו מוכרח, יסדר את כל עניניו באופן שהתנהגות הרצויה היא כבר אצלו דיעבד. הוא צריך לקפוץ אל הים, כמו בקריעת ים סוף, ואז ימצא הסייעתא דשמיא הדרושה, לקיום החלטתו. והרי זה כגדר יש קונה עולמו בשעה אחת.

(מכתב מואליהו, ח"ד עמ' 237)

האומר אשכים אשנה פרק זה או מסכתא זו, נדר גדול נדר לאלקי ישראל

ונראה שזה ג"כ מכחו של יעקב אבינו ע"ה שפתח פתח שיהיה ביכולת האדם לאחוז בכח עצום למעלה מהיקש הטבע, וזה מרומו בתיבת 'לאמר' וידר יעקב נדר לאמר שדרשו ז"ל (ב"ר פ"ע) לאמור לדורות, שבמה שפתח ענין הנדרים לא לבד לעצמו יצא אלא לכל התעצמות בכח עצום למעלה מהטבע שכל זה נסתעף מענין נדרים. וזהו שאמרו ז"ל אשנה פרק זה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלקי ישראל, והראשונים דקדקו הלא נדר הוא איסור חפצא שאוסר החפץ ולמה קרי לזה נדר גדול. ולפי דברינו י"ל דמאחר שהוא צריך לומר כן מוכח שבטבעו אינו נוטה לזה, אלא שהוא רוצה לצאת מהיקש טבעו, וכח זה נמשך עוד מנדרו של יעקב אבינו ע"ה ע"כ קרי ליה נדר גדול. ובזה יתיישבו כמה וכמה לשונות במס' נדרים דקרי לשבועה נמי נדר כמ"ש הראשונים ז"ל דמה"ט הוא.

(שם משמואל ויצא תרפ"א)

מתנתא' מאיר עיני ישראל

מתנתא במהדורה חדשה

מסכת נדרים עם ביאורי הגמרא וביאורי הר"ן בלבד ב-2 כרכים!

פורמט פנינים עם ביאורי הגמרא בלבד, מהדורה פרקטית ונוחה במיוחד!

- ✓ פירוש ייחודי בהיר וברור בשפה מכובדת ובאווירה תורנית
- ✓ ביאור מדוקדק ומקיף מיוסד על דברי הראשונים והאחרונים
- ✓ הפירוש נותן מוענה לכל קושי שמתעורר ללמוד במהלך הלימוד
- ✓ מיוחד בנדרים! הפירוש משולב גם עם גירסת הר"ן!
- ✓ עבר את שבט הביקורת של ראשי ישיבות רמז"ם ותלמידי חכמים מובהקים
- ✓ בהסכמות ובברכת כל גדולי ישראל שליט"א
- ✓ מתאים לכל יהודי בכל עת
- ✓ נוח וקל לנשיאה

מבצע ענק לרגל הופעת הכרך החדש

מוצטרפים לרבבות המנויים ורוכשים מנוי למהדורה החדשה במחיר חודשי של

גדול 74 ₪ פנינים 59 ₪

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

מאז ומקדם, ספרי הקודש הם לב ליבו של העם היהודי, והכלי דרכו מתאחדת ומתעצמת התורה עם לומדיה. ראשונים ואחרונים, בביאור הש"ס, בפענוח ובתיקון של מאות ספרים, מהם ספרי יסוד בכל בית, ומדי חודש "עוז והדר", מפעל הספרים התורניים הגדול בעולם ובהיסטוריה היהודית כולה, מחולל בדורנו מהפכת ענק בכל חודשו הולכים ונשלטים פרוייקטים מדהימים בעוצמתם המגיישים לכל לומד באשר הוא, שורה ארוכה ביותר של ספרים מופארים, בכלים נאים המרחיבים דעתו של אדם. "עוז והדר" - תורה ופארה בכריכה אחת. הקשור לספרייה התורנית. 500 אברכים תלמידי חכמים יודעי ספר עוסקים מסביב לשעון בהדרת ספרי